

Sağlık Bilimleri ve Risale-i Nur

Health Sciences and Risale-i Nur

Risale-i Nur Enstitüsü

Risale-i Nur Institute

Özet

Bediüzzaman Said Nursi tıp ilmini “Tıp bir fendir, hem bir san’attır. Onun da nihyeti ve hakikatı; Hakîm-i Mutlak’ın Şâfi ismine dayanıp, eczahane-i kübrası olan rûy-i zeminde rahîmane cilvelerini edviyelerde görmekle tıb kemalâtını bulur, hakikat olur.” sözleriyle Allah’ın Şafi ismine dayanan bir ilim olarak değerlendirmekte, rahîmane bir şekilde yer yüzünün büyük bir eczane olarak görülmesinin tıbbi gelişmelere ve hakikate ulaşmaya yardımcı olacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda günümüzün sosyal, siyasi ve ekonomik problemlerine çözümler sunan Risale-i Nurların insanın yaradılışına ait özellikleri ne şekilde açıkladığı, sağlık bilimlerine nasıl katkı sunabileceği, tıpla ilgili yaklaşımları merak edilen hususlardır. Bu çalışmada Risale-i Nur’un sağlık bilimleriyle ilişkisi genel bir değerlendirme ile ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Bilimleri, Risale-i Nur, İnsan, Temel Tıp Bilimleri, Ruh ve Beden Sağlığı

Abstract

Bediüzzaman Said Nursi says “And, for example, medicine is a science, and also an art; its final point and reality are based on the Absolutely Wise One’s Name of Healer, and through observing that Name’s compassionate manifestations in the vast”; and saying this, he considers medical science as a science based on the divine name of "Healer"; also he emphasizes that seeing the earth as a large divine pharmacy will help to reach medical developments and the truth. In this context, it is in question that how Risale-i Nur, which offers solutions to today's social, political and economic problems, explains the characteristics of human creation, how it can contribute to health sciences, and medical approaches. In this study, the Risale-i Nur’s relationship with health sciences is handled with a general evaluation.

Keywords: *Health Sciences, Risale-i Nur, Human, Basic Medical Sciences, Mental and Physical Health*

Giriş

Cenâb-ı Hakk'ın Hafız ismi tüm genetik bilgileri, bu gözle görülemeyen nükleik asit parçacıklarına yükleyerek muhafaza etmiştir. Günümüz itibariyle yapılan tüm genetik çalışmalar bu şifreyi çözmeye yöneliktir. Yine insan nevinin çoğalmaya meyilli olduğu bilinmektedir. Tüm yaratılmışlar içerisinde yaratılış biçimi Kur'ân'da açık şekilde izah edilmiş olan bir yaratık olarak da insanın yeri ayrıdır.

1 – İnsan

En güzel şekilde yaratıldığı Kur'ân'da ifade edilen insan, madde yönüyle ise diğer biyolojik canlılara benzer temel element ve hücrelerden meydana gelmiştir. İnsan ve diğer canlıların % 96'sı karbon, hidrojen, oksijen ve azot gibi temel elementlerden oluşmaktadır. İnsan nazik ve nazenin bir kudret mucizesi şeklinde yaratılmıştır. İnsan en güzel şekilde yaratıldığı ve geniş kabiliyetler verildiği için imtihanı da o ölçüde kritik olmaktadır. Yine insan, yaratılışın neticesi olarak ve oldukça san'atlı olarak yaratılmıştır. Buna karşın, geçmiş lezzetleri ve gelecek belâları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nispeten kederli ve meşakkatli bir hayat geçiriyor.

İnsan biyolojik ve anatomik gelişim için zamana ihtiyaç duyar. Maddî olarak gelişmesi (doğarken konuşamaması, yürüyememesi vb.) için bir zamana ve öğrenmeye ihtiyacı olduğu kesindir. Yani “İnsan bu dünyaya taallümle tekemmül için gönderilmiştir.”

Özel bir yeme-içme, barınma ve sıhhatli olma gibi temel hayat şartlarına ihtiyaç hissetmesi de insana ait bir özelliktir. Sağlığında en ufak bir bozulma onun neredeyse tüm fonksiyonlarını bozabilmektedir. Akıl, kalp ve ruh itibarıyla diğer yaratıklardan farklı olan insanda, bu üçü arasındaki denge ve intizamın, kâmil bir insan anlamına geleceği de gayet açıktır. Bu üç özellik itibariyle de diğer yaratıklardan farklıdır. Böylece analiz ve sentez gücüne sahip bir yaratık olma özelliğine sahip olur.

İnsanın, sosyal bir varlık olması itibariyle diğer bireylere de ihtiyacının olması, onu diğer yaratıklardan ayıran önemli bir özelliğidir. Diğer canlılardan insanı ayıran en önemli özelliklerden biri de, insanın bir ferdinin diğer canlıların bir türüne denk olacak donanımda olmasıdır. Bu konu Risâle-i Nur'da özetle şöyle izah edilmektedir: “İnsanın bir ferdi, başka mahlûkatın bir nev'i gibidir. Zira insandaki o nur-ı fikir, emellerine, ruhuna öyle bir inkişaf, öyle bir inbisat vermiştir ki, bütün zamanları yutsa doymaz. Zira ondaki o yüksek fikir, insanın mahiyetini ulvî, kıymetini umumî, nazarını küllî, kemalini gayr-ı mahsur, lezzet ve elemine daimî kılmıştır. Başka nevi'lerin fertleri ise, böyle değildir. Onların mahiyetleri cüz'î, kıymetleri şahsî, nazarları mahdud, kemalleri mahsur, lezzet ve elemeleri ânîdir. Bundan anlaşılıyor ki, insanın bir ferdi, sair mahlûkatın bir nev'i hükmündedir. Binaenaleyh, o nevelerde görünen şu kıyametlerin ve haşir ve neşirlerin keyfiyetleri nasılsa, efrad-ı insaniye de öyledir.”

İnsanın, sosyal bir varlık olması itibariyle diğer bireylere de ihtiyacının olması, onu diğer yaratıklardan ayıran önemli bir özelliğidir.

*Hem ahlâk-ı
insaniyede
en rahat, en
faydalı, en kısa,
en selâmetli
yol ise, sırat-ı
müstakimde
istikamettir.*

2- Risâle-i Nur perspektifiyle sağlık

Bediüzzaman, hastalıklara daha geniş bir perspektifle hem maddî, hem de mânevî hastalıklar nazarıyla bakmıştır. Bediüzzaman; “Tıp bir fendir, hem bir san’attır. Onun da nihayeti ve hakikati; Hakîm-i Mutlak’ın Şâfi ismine dayanıp, eczahane-i kübrası olan rûy-i zeminde rahîmane cilvelerini edviyelerde görmekle tıp kemalâtını bulur, hakikat olur.” der, Yine “Kur’ân, Hazret-i İsa Aleyhisselâm’ın nasıl ahlâk-ı ulviyesine ittibaa beşeri sarıhan teşvik eder. Öyle de, şu elindeki san’at-ı âliyyeye ve tıbb-ı Rabbanîye, remzen tergiş ediyor. İşte şu âyet işaret ediyor ki: En müzmin dertlere dahi derman bulunabilir. Öyle ise, ey insan ve ey musibetzedde benî-Âdem! Me’yus olmayınız. Her dert, -ne olursa olsun- dermanı mümkündür. Arayınız, bulunuz. Hattâ ölüme de muvakkat bir hayat rengi vermek mümkündür.” diyerek hastalığı veren Allah’ın ona uygun çareyi de yarattığını, hatta ölüme bile geçici bir çare bulunması gibi nihayet noktasını bizlere hedef olarak göstermektedir. Tıp ilminin Cenâb-ı Hakkın Şafi ismine baktığını ifade etmektedir.

Hastalıkların mânevî bir uyarıcı olduğu, hastalık olmadan sağlığın kıymetinin anlaşılamayacağı, dünyanın ebedî olduğu tevehhüm edileceği, ahiretin unutulacağı, bu yönüyle de hastalığın aldatmaz nazik bir ikaz edici olduğu, hastalıktan şikâyet değil, bu yönüyle ona teşekkür edilmesi gerektiği ve eğer çok ağır geçerse hastalığa karşı sabır istemek gerektiği Risâle-i Nur’un muhtelif yerlerinde ifade edilmiştir.

Bediüzzaman, her şeyde vasat olanı, yani orta yolu ihtiyar ederek marjinalikten kaçınmayı vurgulamış ve sünnet olan davranış tarzının da bu olduğunu beyan ederek insandaki bazı duyguları bu bağlamda izah etmiştir:

“Hem ahlâk-ı insaniyede en rahat, en faydalı, en kısa, en selâmetli yol ise, sırat-ı müstakimde istikamettir. Meselâ, kuvve-i akliye, hadd-i vasat olan hikmeti ve kolay, faydalı istikameti kaybetse, ifrat veya tefritle muzır bir cerbezeye ve belâli bir belâhete düşer, uzun yollarında tehlikeleri çeker. Ve insandaki kuvve-i şehevîye selâmetli istikameti ve iffeti zâyî etse, ifratla musibetli, rezaletli fücûra, fuşşa ve tefritle humûda, yani nimetlerdeki zevk ve lezzetten mahrum düşer ve o mânevî hastalığın azabını çeker. İşte bunlara kıyasen, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyede, bütün yollarında istikamet, en faydalı ve kolay ve kısıdır. Ve sırat-ı müstakimi kaybedilse, o yollar pek belâli ve uzun ve zararlı olur. Sırat-ı müstakim; seccat, iffet, hikmetin mezcinden ve hülâsasından hasıl olan adl ü adalete işrettir.” diyerek bizleri her şeyin zararlısı olan hipo ve hiper hallerinden sakınmamızı, normal tercih etmemizi tavsiye etmektedir.

A- Risâle-i Nur ve temel tıp bilimleri A1- Risâle-i Nur ve embriyoloji

Kur’ân’ı ifadeyle bir damla sudan, yani sperm ve ovumun döllenmesinden sonra oluşan zigotun, kan pıhtısı ve bir et parçasına, embriyoya ve fetusa

kadar olan değişim safhalarını, daha sonra doğum ve onu takiben uzun bir yolculuk izlemektedir. Anne karnında ağzını dahi kıpırdatacak hali olmayan bu fetus, göbek kordonuyla en güzel şekilde beslenmektedir. Doğduktan sonra da hafif bir eforla memeler musluğundan bugüne kadar alternatifi bulunamayan bir gıdayla beslenmektedir.

A2- Risâle-i Nur ve hücre bilimi

Risâle-i Nur'da, insanın temel yapı taşı olan hücrelerin de adeta küçültülmüş insan modeli gibi ihtiyaçlarını kendine çekme, yakalama, zararlıları itme, yeniden şekil verme ve yeni bir hücre doğurma şeklinde beş temel yetenekleri izah edilmektedir.

A3- Risâle-i Nur ve genetik

Genetik bilimi, hücrenin ve insanın temel yapıtaşı olan ve tüm bilgileri depolayan, büyük bir kütüphaneye bile sığmayacak bilgilere sahip nükleik asitleri inceler. Yani bir hücrenin motor kısmıyla ilgilenir. Cenâb-ı Hakk'ın Hafız ismi tüm genetik bilgileri, bu gözle görülemeyen nükleik asit parçacıklarına yükleyerek muhafaza etmiştir. Günümüz itibariyle yapılan tüm genetik çalışmalar bu şifreyi çözmeye yöneliktir. Yine insan nevinin çoğalmaya meyilli olduğu bilinmektedir. Tüm yaratılmışlar içerisinde yaratılış biçimi Kur'ân'da açık şekilde izah edilmiş olan bir yaratık olarak da insanın yeri ayrıdır. Yaratılış teorilerinin yüzyıllardır tartışıldığını ve günümüzde halen tartışılmakta olduğunu göz önüne aldığımızda, özellikle 'kök hücre' kavramının gelişmesi bizlerin yaratılış olayını aklımıza kabul ettirmemizi daha da kolaylaştırmıştır. İkinci yaratılışın birinci yaratılıştan daha kolay olduğunu Bediüzzaman Hazretleri ifade etmektedir. Anne ve babadan gelen iki yarım genetik materyalden trilyonlarca hücrenin oluştuğunu artık neredeyse herkes bilmektedir. Kök hücre ile ilgili çalışmaların artması, kök hücrenin önemli bir kaynağının kemik iliği olduğunun gösterilmesi ve bir kök hücreden başka bir dokuya ait hücreye dönüşümün gerçekleştirilmesi gibi olaylar insanın yeniden dirilişi ve 'Acbuzzeneb gerçeğini' daha kolay anlamamıza sebep olmuştur.

A4- Risâle-i Nur ve solunum fizyolojisi

Bu konuyla ilgili olarak Bediüzzaman, Sani-i Hakim'in havada biri azot, diğeri de oksijen olmak üzere iki element yarattığını; oksijenin kanda ki karbonu mıknaş gibi kendine çektiğini; ikisinin birleşerek karbondioksit denilen zehirli gaza dönüştüğünü, bu reaksiyonun hem 37°'lik optimum vücut sıcaklığını temin ettiğini hem de kanı temizlediğini bildirir. Bediüzzaman devamla, Sani-i Hakim'in aşk-ı kimyevi denilen bir şiddetli reaksiyonu bu iki elemente yapısal olarak verdiğini; birleşmekten ısı ortaya çıkacağına bilindiğini; imtizac denilen birleşmenin bir nevi yanma olduğunu, karbon ve oksijen ayrı ayrı hareket ederken birleşmeden sonra tek harekete indirildiğini, diğer hareketin ise ısı enerjisine dönüştüğünü bildirir. Bu enerji vücut ısısının regülasyonunda ana kaynaktır. Bediüzzaman'a göre tüm bunlardan sonra oluşan zehirli ve vücuttan atılması gereken bir gaz

*Cenâb-ı Hakk'ın
Hafız ismi
tüm genetik
bilgileri, bu gözle
görülemeyen
nükleik asit
parçacıklarına
yükleyerek
muhafaza etmiştir.*

Hijyen prensiplerine uyulmadığı takdirde birçok enfeksiyona zemin hazırlanır ve bunlarla mücadele etmek oldukça güçleşir. El yıkama öncesi elde 200 milyar civarında mikroorganizma bulunmaktadır.

olan karbondioksit, vücuttan çıkarken kelime mucizelerini meyve vermektedir. En ince duygularımızın ifadesine vasıta olan bu sesler ve konuşmalar her insanda birbirine benzemeyen bir orijinalliğe sahiptir.

B- Risâle-i Nur ve klinik bilimler

B1- Risâle-i Nur ve koruyucu hekimlik

a- Hijyen:

Enfeksiyonların temel sebebi temizliğe dikkat etmememiz olduğunu hepimiz biliyoruz. İslâmiyet'in kişisel temizlikten tutun da çevre temizliğine kadar enfeksiyonlara zemin hazırlayan tüm sebepleri ortadan kaldırmaya çalıştığını, temizliği imandan sayarak buna en üst düzeyde önem verdiğini görüyoruz. Nitekim Peygamber Efendimiz ve Sahabelerin yaşantılarına baktığımızda kişisel temizlikten başlayarak şehrin temizliğine kadar pek çok konuya önem verdiklerini görüyoruz. Risâle-i Nur'da maddî ve mânevî bulaşıcı hastalıklardan bahsedilmektedir. İnsanlık âlemine temizliği İslâmiyet'in getirdiğini, Müslüman olmayan diğer toplumların son birkaç yüzyıla kadar temizlik kavramlarından uzak olduğunu biliyoruz. Küreselleşme, iletişim, seyahatler, iç içe yaşama zorunluluğu ve beşer ilişkilerinin artışı sebebiyle dünya adeta bir köy halini almıştır. Daha önce kıt'alara özgü olarak kabul edilen birçok hastalık, herkesin bildiği gibi zamanımızda çok kısa bir sürede bütün dünyaya yayılabilmektedir. Hijyen prensiplerine uyulmadığı takdirde birçok enfeksiyona zemin hazırlanır ve bunlarla mücadele etmek oldukça güçleşir. El yıkama öncesi elde 200 milyar civarında mikroorganizma bulunmaktadır. Risâle-i Nur'da; "Temizlik imandandır." prensibi gereği hijyene çok önem verilmiş; temizliğin "Muhabbet-i İlâhiye'nin bir medarı" olduğu ifade edilmiştir.

b- Dengeli beslenme ve açlık

Risâle-i Nur'da, insanların yaratılış itibarıyla hayvandan farklı olarak üç ana duygusuna sınır konulmadığı; konulan teorik sınırlamaların da marjinal durumlarından kaçınmak ve orta yolun bulunmasına yönelik olduğu ifade edilmiştir. Şahsî hayatımızın tüm safhalarında istikamet (optimum yolun) en faydalı, en kolay, en kısa yol olduğu; homeostasisin (iç dengeğin sağlanması) esas olduğu, hiper ve hipo durumlardan kaçınmak gerektiği vurgulanmıştır. Meselâ; normoglisemi denilen şekerin dengede olmasının sağlığını idamesi için ne derece önemli olduğu; hiperglisemi denilen aşırı şeker yükselmelerinin metabolizma için zararları ve birçok organda kalıcı hasarlara sebep olması, bunun yanı sıra hipoglisemi denilen aşırı şeker düşüklüğünün de hayatla bağdaşmayacağı bilinen bir gerçektir.

Tıbbın babası sayılan, Batı'da Avicenna olarak bilinen ve Canon (Kanun-ı Tıb) denilen kitabı 600-700 sene Avrupa tıp fakültelerinde okutulan İbn-i Sina'nın; "Tıp ilmini iki satırda topluyorum; yediğin zaman az ye, yedikten sonra 4-5 saat kadar yemek yeme, şifa hazımdadır, yani kolayca

hazmedebileceğın miktarı ye, nefse ve mideye en ağır ve en yorucu hal yemek üstüne yemek yemektir.” prensibini benimsemiştir.

Bediüzzaman iştahın; hakikî iştah ve sun’i iştah olmak üzere iki çeşit olduğunu, hakikî iştahın gerçek ihtiyaçtan kaynaklandığını, alınacak gıdalarda da esas olanın ucuz da olsa besleyici değeri olan gıdalar olması, sadece lezzetin ön planda olmaması gerektiğini belirtmiştir.

Sindirimde önemli yeri olan midenin, üçte birinin gıdalara ayrılmasının en uygun durum olduğunu, midenin kapıcısı hükmünde olan dilin sadece lezzetli gıdalarla şımartılmaması gerektiğini, aksi takdirde vücut dengesinin bozulacağını ifade etmiştir.

Sun’i iştah çoğunlukla görsel nesnelere ve lezzetten ileri gelir. Dolayısıyla vücudun temel ihtiyacı için gerekli olan gıdalar yerine gereksiz gıda alımlarının artmasının, çağımızın çok önemli ve yaygın bir hastalığı olan sindirim sistemi bozuklukları ve obeziteye sebep olduğu herkes tarafından çok iyi bilinmektedir.

Rızkın taahhüd-i Rabbanî altında olduğuna ve Cenâb-ı Hakkın yarattığı bütün canlıların rızıklarını taahhüt ettiğine dair âyet-i kerimeyi yorumlayan Bediüzzaman; “Hüceyrat ve bedene bakıyoruz, görüyoruz ki, mesalih-i bedeni gören ve idare eden birisinin emriyle kanunuyla o küçük küçük hüceyrelere ehemmiyetli bir tedbir var. Mideye, nasıl bir kısım rızık, iç yağı suretinde iddihar olunup vakt-i hacette sarf edilir. Aynen o küçük küçük hüceyrelere de, o tasarruf ve iddihar var.” derken; bu âyeti bir yönüyle de açıklıktan ölüm olmadığı şeklinde yorumlar.

Gerçekten de insanlarda açlığa dayanma potansiyeli vardır. İnsan bedeninde bulunan 100 trilyon hücrenin her birinin içinde bulunan granüllerde besin maddeleri depo edilmektedir. Vital kapasite için minimum sarf edilen enerji demek olan bazal metabolizma ölçü olarak alınırsa, hücreler içinde depo edilen total besin maddeleri yani karbonhidratlar, lipidler ve proteinlerin büyük bir kısmı yakıldığında elde edilen enerjiyle, su içmek şartıyla, ortalama 70 günü aşkın bir süre açlığa dayanılabildiği bilimsel olarak ispatlanmıştır. Bunun örnekleri çoktur. Literatürde IRA gerillalarının hapisindeki açlık grevlerinde 70 günü aşkın açlığa dayanabildikleri bilinmektedir.

c- Egzersiz

Günümüz insanının temel problemi olmaya başlayan önemli bir sağlık problemi haline gelen obezite ve osteoporoz ve benzeri hastalıkların esas sebeplerinden birinin hareketsizlik olduğunu biliyoruz. Televizyon, bilgisayar, otomobil vb. gibi araçlar insanı hareketsiz kılmakta; aldığı tüm gıda ve kalorileri harcamadan zararlı bir şekilde depolanmasına yol açarak obeziteye sebep olmaktadır. Obezitenin kalp-damar hastalıkları, şeker hastalığı vb. istenmeyen etkilerini hepimiz biliyoruz.

Yine modern çağ hastalığı olan hızlı ve ayakta beslenme (Fastfood) tipi beslenmenin de zararları artık herkesçe malumdur. Fitrat dini olan

İnsan bedeninde bulunan 100 trilyon hücrenin her birinin içinde bulunan granüllerde besin maddeleri depo edilmektedir.

*Risâle-i
Nur'un genel
prensiplerine ve
Bediüzzaman'ın
hayat tarzına
genel olarak
bakıldığında
bir akıl ve ruh
dengesi göze
çarpmaktadır.*

İslâmiyet'in bu konudaki emirlerine ve Bediüzzaman Hazretlerinin hayat şekline baktığımızda; dengeli beslendiğini ve hemen hemen her gün yürüyüşe ve dağa çıkma şeklinde yaptığı faaliyetlerinin bizzat egzersiz olduğunu görüyoruz.

d. Aşı ve bağışıklama

Hayatının tüm safhalarında dengeli yaşayan Bediüzzaman, sağlığımızın korunması hususuna da dikkat çekmiştir. Nitekim kendisine çiçek aşısı dahil çeşitli aşuların yapıldığını muhtelif yerlerde ifade etmesinden bunu anlıyoruz. Dünya tıp tarihine baktığımızda milyonlarca kişinin ölümüne ve sakatlanmasına yol açan birçok salgın hastalığın, aşılama ile önlendiğini ve bir kısmının da tamamen ortadan kaldırıldığını biliyoruz. Bugün de dünya çapında büyük organizasyonlar olan WHO, UNICEF gibi kuruluşların çalışmaları bunun önemini vurgulamaktadır.

Özetle koruyucu hekimlikte;

* İfrat ve tefritten uzak, hadd-i vasatta yaşamak-dengeli beslenme (Hipertansiyon ve hipo'dan uzak- Homeostazis'de hayat)

* İnsan bedenine zarar veren tüm kötü alışkanlık ve davranışlardan uzak durmak (sigara, alkol, uyuşturucu, vb.)

* Vücut için gerekli olan maddî ve mânevî beslenmeyi optimum tutarak, sağlıklı bir beden için spor-egzersiz gibi faydalı faaliyetlerde bulunmak. Sedanter hayattan uzak durmak. Faaliyette lezzet vardır. Çalışmayan organlar geriler (İmmobilizasyon osteoporozu veya kas atrofileri vb).

* İnsan fizyolojisi ve psikolojisini etkileyen haset, kin, öfke, korku ve nefret gibi duygularını kontrol etmek, yerinde kullanmak.

* Sağlıklı nesiller yetiştirmenin maddî tedbirlerini almak önem arz etmektedir.

B2- Risâle-i Nur'da akıl ve ruh sağlığı

Risâle-i Nur'un genel prensiplerine ve Bediüzzaman'ın hayat tarzına genel olarak bakıldığında bir akıl ve ruh dengesi göze çarpmaktadır. Risâle-i Nur'un birçok yerinde akıl, ruh ve kalp ile ilgili konular hem direkt, hem de indirekt olarak ele alınmakta; meselâ namaz gibi bir konu bile incelenirken; "Namazda kalbin, ruhun ve aklın rahatı vardır." denilerek ruh ve aklın dengesi birlikte zikredilmektedir. Yine; "Risâle-i Nur'u akıl tam anlamasa da ruh, kalb ve vicdan hissesini alır." denilerek akıl, ruh ve kalp arasındaki ayırmadan da bahsedilmektedir. Yine akıl ve ruh arasındaki farkı tarif ederken de; "Akıl ruhun her hareketini kavrayamaz." ve "Akıl görme de fitrat görüyor." gibi ifadeler yer almaktadır. Bazen aklın, bazen ruhun ve bazen de kalbin daha baskın olduğu durumlardan da bahisle; "Şaban ve Ramazanda akıldan çok kalb hissedardır." denilmektedir. Kalp desteğinden yoksun bir aklın eksik olacağından bahsederken de; "Münevverü'l akıl kalpsiz bir fasık filozof gökteki kuyruklu yıldızdan korkar." ve "Kalpsiz akıl

olamaz.” denilmektedir. Daha da ilginç olanı; “Akıl, ehl-i dalâlet için zulüm vasıtasıdır.” ve “Sadece akılla gitmek aklı göze indiriyor.” ifadeleridir. Burada kalp ve ruhun desteğini almayan aklın tek başına, ehl-i dalalet için iki taraflı bir zulüm vasıtasına dönüşeceği ifade edilmektedir. Aklın önemine işaret ederken de; “Akıl insan için bir hediye-i Hikmettir.”, “Akıl insana yüksek maksatlar ve baki meyveler gösterir.”, “Aklın gereği delil üzere gitmektir.”, “Kimin akli keskin, kalbi parlak olursa o yükselecektir.” denmektedir. Risâle-i Nur’un bunlar üzerine olan etkilerinden de şöyle bahsedilmektedir: “Risâle-i Nur akıl, fikir ve mantığı çalıştırır, Ruh, kalb ve vicdanı nurlandırır.” Ruha ait onlarca soruya cevaplar veren Risâle-i Nur eserleri ruhla ilgili olarak da “Ruh en nurlanmış bir nurdur.”, “Ruh harici vücut giydirilmiş bir kanundur.”, “Ruh bütün vücutla münasebettardır.”, “Ruh hayatın safi ve halis bir cevheridir.”, “Ruh bir kanun-ı emirdir.” ve “Felsefe ruhun ince hareketlerini anlamaktan acizdir.” tanımlamalarını yapmıştır. Ayrıca İşaratü'l- İcâz isimli eserde; “Tegayyür, inkilâp ve felâketlere maruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdas edilmiştir. Bu kuvvetlerin birincisi menfaatleri celb ve cezb için kuvve-i şehviye-i behimiye; ikincisi zararlı şeyleri def için kuvve-i sebuiyye-i gadabiye; üçüncüsü, nef ve zararı, iyi ve kötüyü birbirinden temiz için kuvve-i akliye-i melekiye'dir.” denilmektedir. Bu üç kuvvelerin, yani şehvet, gadabiyet ve aklın kullanılması noktasında emredilenin, hadd-i vasat veya ‘sırat-ı müstakim’ denen yol olduğu vurgulanmaktadır. İşte akıl ve ruh sağlığı dengesi de burada yatmaktadır. Yani İslâmiyet’in tarif ettiği insan modelinde...

Risâle-i Nur’da bir nevi ruh hastalığı olan ‘Asabilik’ (Nörotik hastalıklar) en müthiş bir hastalık olarak tarif edilmektedir. Bu hastalığın günümüzün modern hastalıklarının başında geldiği herkesçe malûmdur. Aklın bir sapması olan ‘cerbeze’ Risâle-i Nur’da müthiş bir hastalık ve musibet olarak belirtilmektedir. Münâzarat adlı eserde; “Hastalık gizli kalsa daha zararlıdır.” ifade edilmektedir. Günümüzde ‘otizm’ denen içe kapanma durumlarında veya bir takım depresif durumlarda hasta şikâyetlerini söylememekte ve teşhisi konamamaktadır. “Hastalık ömür dakikalarını ibadete çevirir.” ve “Hastalıkta yapılan ibadetin sevabı çok fazladır.” müjdeleri de insanı ruhen rahatlatan önemli birer başlık olarak sunulmaktadır. Merak hastalığı da akıl ve ruhu meşgul eden en önemli bir hastalık olarak karşımıza çıktığında da; “Ey biçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil, belki bir nevi dermandır.” denilerek hastaya teselli verilmektedir. Risâle-i Nur ve ruh üzerindeki etkilerinden bahsederken; “Risâle-i Nur akıl ve ruhu nurlandırır” ve “Ruhun rahatı Risâle-i Nurdadır.” gibi ifadeler de yol gösterici özellik taşımaktadır.

Özetle son birkaç yüzyılda sanayi ve teknoloji devriminin insan yapısını ve ruhunu değiştirdiği, günümüze problemleri bir şekilde getirdiği ve yalnızlaştırdığı bir gerçektir. Bu ‘insan modelinde’ akıl ve ruh hastalıklarının artacağı kesindir. O gün ve bugünün ilim adamlarının önceden gördüğü ve

“Risâle-i Nur akıl, fikir ve mantığı çalıştırır, Ruh, kalb ve vicdanı nurlandırır.”

...

Aklın bir sapması olan ‘cerbeze’ Risâle-i Nur’da müthiş bir hastalık ve musibet olarak belirtilmektedir.

*Kâinat ve dünya
yüzündeki
temizlikten, insan
bedeninden ve
beden içindeki
en küçük yapı
taşı olan hücreye
kadar mükemmel
bir temizlik ve
koruyuculuk
olduğu ifade
edilmektedir.*

tanımladığı bu bir nevi mânevî hastalıkların ilacı elbette mânevî reçetelerde aranmalıdır.

B3- Risâle-i Nur ve immun sistem (Bağışıklık sistemi)

Mikro sistem denilen insandan tutun da makro sistem denilen kâinatın tümü arasında işleyiş bakımından bir benzerlik olduğunu Risâle-i Nur'un muhtelif yerlerinde görmekteyiz. Kâinat ve dünya yüzündeki temizlikten, insan bedeninden ve beden içindeki en küçük yapı taşı olan hücreye kadar mükemmel bir temizlik ve koruyuculuk olduğu ifade edilmektedir. Meselâ; "Diğer kısmı küreyvat-ı beyzadırlar ki; ötekilere nisbeten ekalliyettedirler. Vazifeleri, hastalık gibi düşmanlara karşı asker gibi müdafaadır ki, ne vakit müdafaaya girseler Mevlevî gibi iki hareket-i devriye ile süratli bir vaziyet-i acibe alırlar. Kanın heyet-i mecmuası ise; iki vazife-i umumiyesi var: Biri: Bedendeki hüceyratın tahribatını tamir etmek. Diğeri: Hüceyratın enkazlarını toplayıp, bedeni temizlemektir. Evride ve şerayın namında iki kısım damarlar var ki: Biri safi kanı getirir, dağıtır, safi kanın mecralarıdır. Diğeri kısmı; enkazı toplayan bulanık kanın mecrasıdır ki, şu ikinci ise kanı 'ree' denilen nefesin geldiği yere getirirler." diyerek baştan sona vücudun mikroplara karşı savunmasını ve kanın temizlenmesini yani immun sistemi oluşturan lökositler, oksijeni taşıyan eritrositler ve bunların taşınmasını ve kanın oksijenle temizlenmesini sağlayan dolaşım sistemi mükemmel ve sade bir şekilde anlatılmakta, bu intizam ile Tevhid arasında bir ilişki her zamanki gibi kurulmaktadır. Gerçekten de sayısal olarak kanın en az hücrelerini oluşturan lökositler 1 ml'de 10.000 civarındaki sayılarıyla eritrositlerin 500'de 1'i kadar oldukları halde tüm vücudu yabancı mikrop ve diğer tüm antijenlere karşı korumakla görevlendirilmiştir. Nitekim öldürücü birçok hastalık vücudun bu savunma sistemini alt ederek ancak başarılı olmaktadır.

B4- Risâle-i Nur ve geriatri

Yaşayan herkesin kaçınılmaz olarak karşılaşıacağı durum ihtiyarlıktır. Ve insanoglunun en önemli sorusu da bu ihtiyarlığı engellemek veya kaliteli bir ihtiyarlığa çare aramaktır. İhtiyarlığın önemli bir fırsat olduğunu anlatan Bediüzzaman, İhtiyarlar Risâlesinde ihtiyarlığı geniş bir şekilde izah etmiş ve ihtiyarlara en güzel teselliyi vermiştir. Gençlere de ihtiyarlara desteğin mânevî sevaplarını anlatarak ihtiyarlara maddi ve mânevî desteği teşvik etmiştir. İhtiyarlık herkes gibi şairlerin de gündemini meşgul etmiştir. Nitekim onlardan birisi ağlayarak demiş: "Keşke gençliğim bir gün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma ne kadar hazîn haller getirdiğini ona şekva edip söyleyecektim. Evet bu zat gibi gençliğin mahiyetini bilmeyen ihtiyarlar, gençliklerini düşünüp, teessüf ve tahassürle ağlıyorlar. Halbuki gençlik, eğer ibadete ve hayrata sarf edilse; en kuvvetli bir vesile-i ticaret ve güzel ve şirin bir vasıta-i hayrattır. Ve o gençlik, vazife-i diniyesini bilip sû-i istimal etmeyenlere; kıymetdar, zevkli bir nimet-i İlahiyedir." Bediüzzaman da ihtiyarlara müjdeleyerek diyor ki: "İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Ben Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla ve ihtiyarlığımın ihtiyarıyla ve îman dahi gözümü

açmasıyla bu hakikati gördüm ve çok Risâlelerde kat'î bürhanlarla isbat ettim. Kendime hakikî bir teselli ve kuvvetli bir rica ve parlak bir ziya gördüm. Ve ihtiyarlığıma memnun oldum ve gençliğin gitmesinden mesrur oldum. Siz de ağlamayınız ve şükrediniz. Madem îman var ve hakikat böyle dir; ehl-i gaflet ağlasın, ehl-i dalâlet ağlasın.”

C- Risâle-i Nur ve deontoloji (Tıp Ahlâkı)

Hasta ve hekim ilişkisi içinde Risâle-i Nur'da şu veciz ifade geçmektedir: “Hazık, mütedeyyin hekimlerin tavsiyelerini tutmak, ehemmiyetli bir ilâçtır. Çünkü ekser hastalıklar su-i istimalattan, perhissizlikten ve israftan ve hatiattan ve sefahetten ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim, elbette meşru bir dairede nasihat eder ve vesayada bulunur. Su-i istimalattan, israftan men eder, teselli verir. Hasta o vesaya ve o teselliye itimat edip, hastalığı hafifleşir, sıkıntı yerinden bir ferahlık verir.” Hastalara da; “Ey hasta Kardeşler! Siz, gayet nafi ve her derde deva ve hakiki lezzetli kudsî bir tiryak isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani tevbe ve istiğfar ile ve namaz ve ubudiyetle, o tiryak-ı kudsî olan iman ve imandan gelen ilâcî istimal ediniz.”

Dindar ve ehil olan doktorun tavsiyelerine uyulması, ancak bunu bir vâsıta olarak algılamak gerektiğini, esas şifayı veren Şafi-i Hakikî olduğunu, derdi veren O olduğu gibi şifayı verenin de O olduğunu, doktorun tavsiyelerinin hastaya teselli olduğunu ifade etmektedir.

Doktorların ise insafı olması gerektiğini, insafsız olanların hastanın malını, aklını ve sağlığını etkileyebileceğini belirtmiştir. İnsanın en zayıf damarlarından biri olan hastalığı bahane ederek (nefis ve şeytanın da telkiniyle) mânevî hizmetlerden kaçınmamak gerektiğini, hastalık durumlarında doktorun müstebid bir hâkim pozisyonuna girmeden hastasını dinlemesi gerektiğini “Hastanın inleme hakkı, doktorun da dinleme hakkı vardır.” diyerek özetlemiştir. Ayrıca doktorların en önemli özellikleri olarak, şefkat ve merhametli olması, hastayı teselli etmesi, ilmiyle amel etmesi, insafı olması gerektiğini ifade etmektedir.

Dinimizde de yeri olan ve Risâle-i Nur'da izahı bulunan, günümüzde de zaman zaman bir tartışma konusu olan ‘cinsiyet ve muayene’ hususunda; doktorluk unvanıyla bir erkeğin kadının en namahrem yerine bakabileceği, dolayısıyla ehil olan doktorun esas olduğu, kadınların bir erkek doktor tarafından muayene edilebileceği belirtilmiştir.

3- Risâle-i Nur'un ‘Hayat’ ve ‘Ölüm’ gerçeğine bakışı

Bugünkü modern bilimde hayat kavramı üreme, çoğalma, hareket, büyüme ve gelişme gibi kavramlarla tanımlanmaya çalışılmaktadır. Fakat yukarıdaki tariflerden hiçbirisi Mucize-i Kudret olan ‘hayat’ tanımını karşılayamamaktadır.

*Ey hasta
Kardeşler! Siz,
gayet nafi ve her
derde deva ve
hakiki lezzetli
kudsî bir tiryak
isterseniz,
imanınızı inkişaf
ettiriniz.*

*'Mevt dahi, hayat
gibi mahlûktur,
hem bir nimettir'.
Halbuki zâhiren
mevt; inhilâldir,
ademdir,
tefessühtür,
hayatın
sönmesidir,
hâdimüllezattır.
Nasıl mahlûk ve
nimet olabilir?*

Bediüzzaman ise Risâle-i Nur'da hayatı 29 yönüyle harika bir şekilde izah ve ispat etmektedir ve; "Mevcudat içinde en kıymetdar, hayattır; ve vazifeler içinde en kıymetdar, hayata hizmettir; ve hidemat-ı hayatiye içinde en kıymetdar, hayat-ı fâniyenin hayat-ı bakiyeye inkılâb etmesi için sa'yettir", "Hayat, kudret-i Rabbaniyeye mu'cizatının en nuranisidir, en güzeldir. Ve Vahdaniyet bürhanlarının en kuvvetlisi ve en parlağıdır. Ve tecelliyat-ı Samedaniye âyinelerinin en câmiî ve en berrakıdır. Evet, hayat tek başıyla bir Hayy-ı Kayyum'u bütün esma ve şuanatı ile bildirir. Hem hayat, kâinatın tedbir ve idaresinde hükümferma olan rızık ve rahmet ve inayet ve hikmeti tazammun ediyor. Güya hayat onları arkasına takıp, girdiği yere çekiyor. Güya hayat tamamıyla hem ilimdir, aynı halde kudrettir, aynı halde de hikmet ve rahmettir ve hâkeza... İşte bu sıradandı ki: her şeyi hayatın etrafına toplattırıp, ona hizmetkâr eder. Çünkü hayatın vazifesi büyüktür. Evet Samediyetin âyinesi olmak kolay bir şey değil, âdi bir vazife değil. Hayat, şu kâinatın en ehemmiyetli gayesi... hem en büyük neticesi... hem en parlak nuru... koca kâinatın bir nevi fihristesi... Hem sair mevcudatı kendine hâdim ettiren nazenin, nazdar, nazik bir cilve-i rahmet-i Rahmaniye'dir. Hayat, madem kâinatın en büyük neticesi ve en azametli gayesi ve en kıymetdar meyvesidir; elbette bu hayatın dahi kâinat kadar büyük bir gayesi, azametli bir neticesi bulunmak gerekir. Çünkü, ağacın neticesi meyve olduğu gibi, meyvenin de çekirdeği vasıtasıyla neticesi, gelecek bir ağaçtır. Evet bu hayatın gayesi ve neticesi hayat-ı ebediye olduğu gibi bir meyvesi de, hayatı veren Zât-ı Hayy ve Muhyî'ye karşı şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbettir ki; bu şükür ve muhabbet ve hamd ve ibadet ise; hayatın meyvesi olduğu gibi, kâinatın gayesidir."

Risâle-i Nurda ölümle ilgili olarak da; "Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor ki: 'Mevt dahi, hayat gibi mahlûktur, hem bir nimettir'. Halbuki zâhiren mevt; inhilâldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hâdimüllezattır. Nasıl mahlûk ve nimet olabilir?" Sorusuna; "Mevt, vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuddur, hayat-ı bâkiyeye bir dâvettir, bir mebdedir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasıl ki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir ile; öyle de, dünyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile bir hikmet ve tedbir ile. Tabaka-i hayatın en ulvîsi olan hayat-ı insaniyenin başına gelen mevt, elbette yer altına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi, yer altına giren bir insan da, Âlem-i Berzah'ta, elbette bir hayat-ı bâkiye sünbülü verecektir... Cenâb-ı Hak, fâni cin ve inse der ki: Sizlere müjde! Ölüm îdam değil, hiçlik değil, fena değil, sönme değil, ebedî bir ayrılık değil, yokluk değil, tesadüf değil, fâilsiz bir in'îdam değil. Belki bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir mekân değişikliğidir. Saadet-i Ebediye tarafına, vatan-ı aslilerine bir sevkıyattır. Yüzde doksan dokuz ahbabın mecma'ı olan âlem-i berzaha bir kavuşma kapısıdır." cevabının verilmesi, ölümün mahiyetini açıkça ortaya koymakta, ayrıca ölümün korkulacak bir şey olmadığı ifade edilmektedir.